

ნობელის პრემიის ლაურეატები ეკონომიკაში

ნობელის პრემიის ლაურეატები ეკონომიკაში - პოლ სამუელსონი

Laureates of the Nobel Prize in Economics - Paul Samuelson

ვალერი მოსიაშვილი - ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, სეუ,
vmosiashvili@seu.edu.ge

მარიამ გიქოშვილი - საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, სეუ
gikoshvilim@gmail.com

Valeri Mosiashvili - Doctor of Economics, Professor
Georgian National University, SEU
vmosiashvili@seu.edu.ge

Mariam Gikoshvili - Georgian National University, SEU
gikoshvilim@gmail.com

სამუელსონი (Samuelson) პოლ (15.IV. 1915, ქ. გერი, ინდიანას შტატი, აშშ), ამერიკელი ეკონომისტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი ეკონომიკაში (1970). დაიბადა ინდიანას შტატის ქ. გერიში ფრენკ და ელლი სამუელსონების (ქალიშვილობის გვარი ლიპტონი) ოჯახში. 1935 20 წლისა არ იყო როცა მიიღო ბაკალავრის ხარისხი ჩიკაგოს უნივერსიტეტში, სადაც ასწავლიდნენ ეკონომისტები ფ. ნაოტი, ჯ. ვინერი, ჰ. საიმონი. მისი შემდგომი კარიერა, როგორც ჰარვარდის უნივერსიტეტი ასპირანტისა, ამის შემდეგ ლეგენდად იქცა. 1936 ეკონომიკის მაგისტრის წოდების მიღების შემდეგ სამუელსონი დანიშნეს ჰარვარდის უნივერსიტეტის უმცროს მეცნიერთანამშრომლად. აქ მას ასწავლიდნენ მსოფლიო ეკონომიკის ვარსკვლავები - ი. შუმპეტერი, ვ. ლეონტიევი, ა. ჰანსენი. მან მოიპოვა აღიარების ერთ-ერთი უმაღლესი ხარისხი. როცა დამთავრდა მისი ზეპირი გამოცდა, პროფესორებმაა ხუმრობით კითხეს: „ჩვენ ჩავაბარეთ კი გამოცდა?“ 1938 სამუელსონი დაქორწინდა მარიონ კროუფონდზე. მათ ჰყავდათ ორი ქალიშვილი და ოთხი ვაჟი. მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ სამუელსონი 1981 ქორწინდება რიში ეკაუზზე.

1941 მიიღო დოქტორის ხარისხი ეკონომიკაში და იმავდროულად დისერტაციისთვის მიენიჭა დევიდ უელსის პრემია. 1940 სამუელსონი გახდა მასაჩუსეტის ტექნოლოგიური ინსტიტუტის ეკონომიკის ასპირანტ პროფესორი.

II მსოფლიო ომის პერიოდში 1941 და 1943 წლებში ის იყო რესურსების დაგეგმვის ეროვნული სამმართველოს და სამხედრო წარმოების სამმართველოს (1945) კონსულტანტი. ამასთან ერთად სამუელსონი ასევე მუშაობდა მასაჩუსეტის ტექნოლოგიური ინსტიტუტის რადიაციულ ლაბორატორიაში (1945) და მიჰყავდა საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების კურსი ფლეტჩერის სამართლისა და დიპლომატიის სკოლაში (1945) .

1947 ამერიკის ეკონომიკურმა ასოციაციამ სამუელსონი დააჯილდოვა ჯონ ბეთს კლარკის პირველი მედლით, რომელიც ენიჭება ყველაზე თვალსაჩინო წვლილისათვის 40 წლამდე ასაკში.

სამუელსონის წიგნი „ეკონომიკური ანალიზის საფუძვლები“ (1947) XX ს-ის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწარმოებია. იგი მყარი საფუძველი გახდა ეკონომიკური თეორიის ძირითადი მიმართულებისთვის. მართალია წიგნის სტილი მკაცრად მათემატიკურია, სამუელსონი თავდაჯერებით ამტკიცებს, რომ სწორედ ასეთი სტილია აუცილებელი ეკონომიკური ანალიზისთვის. სხვანაირად, ეკონომისტები უბრალოდ თავს იქცევენ „ყველაზე დამახინჯებული ყაიდის გონებრივი ვარჯიშით“. ბევრი ეკონომისტი ს.კუზნეცის, ვ. ლეონტიევისა და გ. მიურდალის ჩათვლით, ეწინააღმდეგებოდნენ ეკონომიკაში რთული მათემატიკის გაძლიერებულ გამოყენებას და ამტკიცებდნენ, რომ უკანასკნელი ფიტავს ეკონომიკურ ურთიერთობათა არსს - რეალურ სამყაროში წარმოქმნილი პრობლემებისა და მათი გადაჭრის გზების ანალიზს. სამუელსონი კი ამტკიცებდა, რომ უახლესი მათემატიკური მეთოდების გამოყენება მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ ეკონომიკური ანალიზი იყოს ნათელი და არაორაზროვანი და, რომ მის თეორემებს ჰქონდეს ემპირიული დატვირთვა. კოლეგების მიერ

მისი იდეების სულ უფრო ფართო მხარდაჭერამ შეცვალა ეკონომიკური მეცნიერების მეთოდები და მიდგომები.

„ეკონომიკური ანალიზის საფუძვლებში“ სამუელსონი ამტკიცებს, რომ ეკონომიკური თეორიის ისეთ განსხვავებულ სფეროებში, როგორიცაა წარმოებისა და მოხმარების თეორია, საერთაშორისო ვაჭრობის თეორია, სახელმწიფო ფინანსები, კეთილდღეობის ეკონომიკა, პრაქტიკულად ყველა მნიშვნელოვანი შედეგი შეიძლება მივიღოთ ზოგიერთი ფუნქციის მათემატიკური გამოყვანით, რომლებიც განიცდიან რიგ შეზღუდვებს.

დამოკიდებულებას სტატისტიკურ მოდელსა და დინამიკური განვითარებისთვის აუცილებელ სტაბილურობის პირობებს შორი, სამუელსონმა უწოდა „შესაბამისობის პრინციპი“, რამაც ცენტრალური ადგილი დაიკავა მის კონცეფციაში.

წრფივი ანალიზის პრინციპების დამუშავების შემდეგ სამუელსონი გადავიდა უფრო რთულ არაწრფივ პრობლემებზე. მან განასხვავა სამი ტიპის ეკონომიკური სისტემა: სტაციონალური, ზალური ამასთან ერთად აღიარებდა, რომ არც ერთ მოდელს არ შეუძლია გაითვალისწინოს ყველა შესაძლო ფაქტორი, მათ შორის არაეკონომიკური ხასიათის ფაქტორი, რომლებიც იწვევს ეკონომიკური წონასწორობის პირობების შეცვლას. „რეალობა იშვიათად თავსდება სახელმძღვანელოებში მოცემული კლასიფიკაციის ჩარჩოებში“ - ამბობდა სამუელსონი.

ანალიზურმა ეკონომიკამ განვითარება ჰპოვა სამუელსონის ნაშრომში - „ეკონომიკის: შესავალი ანპალიზში“ (1948), რომელიც ეკონომიკის თეორიის ერთ-ერთი ყველაზე გავცრცელებული სახელმძღვანელოა მსოფლიოში, თარგმნილია 20-ზე მეტ ენაზე. სამუელსონის თნავტორია უილიამ ნორდჰაუზი, იელის უნივერსიტეტიდან.

მეცნიერული მოღვაწეობის დასაწყისში სამუელსონი იყო ქ. მ. კეინზის მიერ შექმნილი „დირიჟიზმის“ ეკონომიკური თეორიის ერთგული მიმდევარი. „ეკონომიკური ანალიზის საფუძვლებში“ იგი

პირველად შეეცადა კეინზიანური თეორია, როგორც თანამედროვე ეკონომიკის მაკროეკონომიკური განყოფილების საფუძელი, შეერთებინა ნეოკლასიკური მიკროეკონომიკასთან. ასე წარმოიშვა „დიდი ნეოკლასიკური სინთეზის იდეა“.

სამუელსონმა ეროვნული აღიარება მოიპოვა 60-იანი წლების დასაწყისში, როცა ეკონომიკური მრჩეველი იყო ქ. კენედის, ჯერ როგორც სენატორისა, პრეზიდენტობის კანდიდატისა და ბოლოს პრეზიდენტისა. პოლიტიკური შეხედულებებით სამუელსონი თავის თავს აკუთვნებდა „ეკონომისტ დემოკრატების მემარჯვენე ფრთას, ახალი კურსის მომხრეებს“.

70-იანი წლების შუახანებიდან მოყოლებული სახელი მოიხვეჭეს მისმა სტატიებმა „ფაქტორული ფასების გათანაბრების შესახებ“ საერთაშორისო ვაჭრობაში. მათში დასაბუთებული იყო ქვეყნებს შორის ვაჭრობის სრული თავისუფლების აუცილებლობა როგორც კაპიტალიდან და შრომიდან მიღებული შემოსავლების განსხვავების ნიველირების ფაქტორი. სამუელსონმა ყველაზე არსებითი წვლილი შეიტანა ეკონომიკური დინამიკის თეორიის, სტაბილურობის, ზოგადი წონასწორობის თეორიის, მოხმარებისა და კეთილდღეობის თეორიის დამუშავებაში, ეფექტიანობისა და ოპტიმალურობის პრობლემის კვლევაში.

სამუელსონის კონომიკური თეორიის ლაიტმოტივია ორი კატეგორიის გაერთიანება: „ეფექტიანობისა“ და „სამართლიანობის“. იგი დარწმუნებულია, რომ უზნეობაა იამაყო ეკონომიკური ეფექტიანობით, თუ მას არ ემატება საზოგადოების შემოსავლის სამართლიანი განაწილება. იგი მომხრეა ისეთი საბაზრო ეკონომიკისა, რომელსაც შეუძლია გადაჭრას სოციალური პრობლემები და უზრუნველყოს ყველა მშრომელის კეთილდღეობა.

სამუელსონის წარმოდგენით ეკონომიკური ანალიზი და ეკონომიკური სინამდვილე - ეს ორი სხვადასხვა სამყაროა და საექვოდ მიაჩნია, რომ ეკონომისტებმა შეძლონ არსებითი გავლენა მოახდინონ რეალურ ეკონომიკურ განვითარებაზე. ეკონომისტების ამოცანად იგი

თვლის ამ ნეცნიერების ლოგიკისა და თეორიის განვითარების გაგრძელებას და მაინც, გასულ საუკუნეში იშვიათად თუ მოუხერხებია რომელიმე ეკონომისტს გავლენა მოეხდინა ეკონომიკური თეორიის განვითარებაზე მთლიანად, როგორც ეს მოახერხა სამუელსონმა.

ნობელის პრემია მიიღო მეცნიერული შრომისათვის, რომელმაც განავითარა სტატისტიკური და დინამიკური ეკონომიკური თეორია და შეიტანა წვლილი ანალიზის საერთო დონის ამაღლებაში ეკონომიკურ მეცნიერებაში“. მიუხედავად იმისა, რომ მისი მოღვაწეობა ფრიად მრავალფეროვანი იყო, ნობელის ლექციაში ნათლად გამოცნდა, რომ მისი მუშაობა მთელი სიცოცხლის მანძილზე ერთ მიზანს ისახავდა - „მაქსიმიზაციის პრინციპების როლის გამოვლენა ანალიზურ ეკონომიკაში“.

ნობელის პრემიის გარდა სამუელსონს მიღებული ჰქონდა ბევრი ჯილდო და საპატიო წოდება, მ. შ. ამერიკის ეკონომიკური ასოციაციის ჯონ ბეიტს კლარკის მედლი და იეშივის უნივერსიტეტის ალბრეტ აინშტაინის პრემია. იყო ამერიკის ეკონომიკური ასოციაციის, ეკონომეტრიკული საზოგადოების და საერთაშორისო ეკონომეტრიკული ასოციაციის პეზიდენტი. იგი იყო გუგენგეიმის, ფორდისაკრნეგის ფონდების სტიპენდიანტი. არის ამერიკის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის, ამერიკის მეცნიერებათადა ხელოვნების აკადემიის, ამერიკის ფილოსოფიური საზოგადოების, ბრიტანეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი. სამუელსონს მინიჭებული აქვს ჰარვარდის უნივერსიტეტის და ლუვენის კათოლიკური უნივერსიტეტის, აგრეთვე ჩიკაგოს, ინდიანას, მიჩიგანის, კეიოს, სამხრეთ კალიფორნიის, პენსილვანიის, როჩესტერის, აღმ.ინგლისის, ჩრდილოეთ მიჩიგანის, მასაჩუსეტი უნივერსიტეტების საპატიო სამეცნიერო ხარისხი.

საერთაშორისო, რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი

ეკონომიკა და ფინანსები

ჟურნალი წარმოადგენს აკადემიურ გამომცემლობას, რომელიც ყოველკვარტალურად აქვეყნებს სამეცნიერო სტატიებს ისეთ სფეროებში როგორიცაა ეკონომიკა, ფინანსები, სოციალური მეცნიერებები, ბიზნეს-ტექნოლოგიები

სტატიები იბეჭდება მხოლოდ ანონიმური რეცენზენტის მიერ სტატიის განხილვის და დადებითი დასკვნის შემდეგ

რეცენზენტის კითხვარი და სტატიის შეფასების კრიტერიუმები იხილეთ ლინკზე:

<https://economics-and-finance.bpengi.com/%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%AC%E1%83%A7%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%98/international-scientific-journal-economics-and-finance/guideline-for-reviewers>

The journal is an academic edition. It publishes scientific articles in such fields as economics, finances, social sciences, business technologies.

The journal uses external experts to help evaluate articles and assist the editors to make a decision.

Reviewer questionnaire and article evaluation criterias you can find on the following link:

<https://economics-and-finance.bpengi.com/%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%AC%E1%83%A7%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%98/international-scientific-journal-economics-and-finance/guideline-for-reviewers>

მთავარი რედაქტორი - **დავით ჩახვაშვილი**, ეკონომიკის დოქტორი, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი

<https://www.linkedin.com/in/davit-chakhvashvili/>

<https://www.facebook.com/davit.chakhvashvili1099>

გამომცემლობა: „დანი“

წერეთელის ქ. 112,
თბილისი, საქართველო
ტელ.: +995 599 78 90 03

Publishing house: "Dani"

Tsereteli street 112,
Tbilisi, Georgia
Tel.: +995 599 78 90 03